

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН НОФИЛОЛОГИК ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРДА ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШЛАРИНИ МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМ ВОСИТАСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ АФЗАЛЛИКЛАРИ ВА ИМКОНИАТЛАРИ

Ширинова Феруза Атхамовна,
Ўзбекистон Халқаро Ислом Академияси
“Чет тиллари” кафедраси катта ўқитувчиси, PhD
Тел: 99 305 77 73
feruzashirinoval2@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада ижтимоий-гуманитар фанлардаги нофилологик олий таълим йўналиши талабаларининг инглиз тили фанидан мустақил ишлашларини ривожлантиришида масофавий муҳитнинг роли ва ундан самарали фойдаланиш мақсадида педагогик-дидактик лойиҳалаш технологиясини такомиллаштирилгани ҳақида ёритилди. Шу билан бирга таълим тизимини ислоҳ қилиш, уни такомиллаштириш ва сифат даражасини оширишининг устувор вазифалардан бири сифатида белгиланиши кадрлар савиясини ошириш, таълим тизимига янги илмий зоялар, замонавий ёндашувлар ва услубларни экспериментал жорий этиш ва улардаги муаммоларни бартараф этиш акс эттирилган.

***Таянч сўз ва тушунчалар:** масофавий таълим, мустақил ўқув-билув фаолият, педагогик-дидактик лойиҳалаш, касбий-соҳавий контент, рақамли иқтисодиёт.*

ПРЕИМУЩЕСТВА И ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНОГО ПРОФИЛЯ ПОСРЕДСТВОМ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье освещено совершенствование технологии педагогического и дидактического проектирования с целью эффективного использования инструмента дистанционного обучения в развитии самостоятельной учебной деятельности студентов по предметам английского языка нефилологического вуза по социальным и гуманитарным наукам. При этом одна из приоритетных задач реформирования системы образования, ее совершенствования и повышения уровня качества находит

свое отражение в повышении уровня кадров, экспериментальном внедрении в систему образования новых научных идей, современных подходов и методов, устранение своих проблем.

Ключевые слова и понятия: дистанционное обучение, самостоятельная учебная деятельность, педагогико-дидактическое проектирование, профессиональный контент, цифровая экономика.

ADVANTAGES AND POSSIBILITIES OF DEVELOPING INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN NON-PHILOLOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOCUSED ON SOCIAL AND HUMANITIES THROUGH DISTANCE EDUCATION

ABSTRACT

In this article, the role of remote environment in the development of independent work of students of non-philological higher education in socio-humanities and the improvement of pedagogical and didactic design technology for the purpose of its effective use was highlighted. At the same time, one of the priority tasks of reforming the educational system, improving it and increasing the quality level is reflected in the improvement of personnel level, the experimental introduction of new scientific ideas, modern approaches and methods to the educational system, and the elimination of their problems.

Key words and concepts: distance education, independent educational activity, pedagogical and didactic design, professional content, digital economy.

КИРИШ

Республикамизда таълим тизимини ислоҳ қилиш, уни такомиллаштириш ва сифат даражасини оширишнинг устувор вазифалардан бири сифатида белгиланиши кадрлар савиясини ошириш, таълим тизимида янги илмий ғоялар, замонавий ёндашувлар ва услубларни экспериментал жорий этиш учун мураккаблик даражаси юқори бўлган, чуқурлаштирилган дастурлар асосида ўқитишни йўлга қўйиш, ўзгариб бораётган меҳнат бозори талабига мос мутахассисларни тайёрлаш, инновацион рақамли иқтисодиётда фаол иштирок этадиган ва ўз турмуш даражасини, аҳоли фаровонлигини таъминлай оладиган ижтимоий кўникмага эга бўлган малакали етук инсон даражасига етказишни тақозо этмоқда.

Бугунги реал вазият бизни ривожланган мамлакатлар йўлидан боришимиз ва уларга тезроқ етиб олишимизга ундаяпти. Бу таълим соҳасида айнан электрон ахборот тизимини фаоллаштиришни, жаҳоннинг етакчи таълим

муассасаларининг тажрибаларидан фойдаланиб, илғор замонавий ахборот-коммуникация, интернет ҳамда рақамли технологиялар соҳасидаги билимларни чуқур эгаллашни тақозо қилади. Демак, жамиятимизнинг барча қатламларида инновацион технологияларни қўллаш борасидаги саводхонликни узлуксиз равишда ошириб бориш бугунги кунда нафақат эҳтиёж, балки заруратга айланди.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Рақамли иқтисодиёт (Digital Economy) - бу рақамли коммуникациялар, инфорацион технологиялар ёрдамида олиб бориладиган иқтисодиёт бўлиб, унда замонавий илмий ёндашувлар ва инновациялар устувор аҳамиятга эга, илмий сиғимкорлик юқори бўлган тармоқларнинг раванқ топиши кўзда тутилади. Ушбу атама дастлаб 1995 йилда Массачусет университетининг информатика соҳаси мутахассиси Николас Негропonte томонидан “атомлар ҳаракатидан битлар ҳаракатига ўтиш метафораси” мазмунида қўллаган эди. Бугунги кунда ушбу атама бутун дунёда сиёсатчилар, иқтисодчилар, журналистлар, бизнесменлар фаолиятида ҳам қўлланмоқда [1].

Рақамли иқтисодиётнинг таълим соҳасига кириб келиши ўз-ўзидан рақамли таълим нима, у нима учун кераклиги ва у қандай амалга оширилади деган саволларни ўртага қўйди. Рақамли таълим – ХХI аср талаби бўлиб, ўтган асрлардан мослашиб келганимиз анъанавий таълимдаги китоб, қоғоз-қаламдан янги асрнинг рақамли технологиялари ва сунъий интеллект кабиларга ўтишни англатади. Анъанавий ҳисобланган қоғоз ва қаламларимизни ўрнини бугунги кунда ақлли технологиялар қаторига кирувчи smart телефонлар, планшетлар, турли ҳажмдаги компьютерлар эгаллади ва таълимни рақамлаштириш замон талабига айланди. Замонавий ёшлар бугунги кунда ўз ҳаётини ушбу техника воситаларисиз тасаввур қила олмайди. Таълимни рақамлаштиришнинг мақсади ҳам глобал оламдаги тезкор ўзгаришлар, жадал ўсиб бораётган инновациялар оқими билан мослашиб суза оладиган, интеллектул (ақлий қобилияти) юқори бўлган билимли ёшларни тайёрлашни талаб қилмоқда.

Кўринадики, халқаро амалиётга юзланадиган бўлсак, рақамли иқтисодиёт ҳаётнинг ҳар бир жабҳасига, хусусан, соғлиқни сақлаш, фан-таълим, қурилиш, энергетика, қишлоқ ва сув хўжалиги, транспорт, геология, кадастр, архив ва бошқа соҳаларга жадал кириб бормоқда ва уларнинг ҳар бирида ўзининг юқори самараларини бермоқда. Жаҳон тажрибасида рақамли иқтисодиётга ўтишнинг жадал суръатларда ривожланаётганлигини:

–фан-техника тараққиётининг жадаллашиши натижасида оммавий равишда олий таълимга эга бўлиш зарурати юзага келгани;

– замонавий ишлаб чиқаришлар ва хизмат соҳаларида иш билан банд ходимларнинг ўз билим ва малакаларини мунтазам янгилаб боришга эҳтиёжлари туфайли таълимда узлуксизлик хусусияти юзага келаётганлиги;

– ахборот-коммуникация технологиялари тараққий этиши натижасида масофадан туриб таълим олиш имкониятларининг кенгайиб бораётгани;

– энг нуфузли дарсликлар, қўлланмалар, ўз соҳасининг машхур олимлари ва мутахассислари маърузаларининг рақамлаштирилиши натижасида билимларни мустақил эгаллаш имкониятлари юзага келгани;

– таълим олишда худудий ва вақт тўсиқларининг бартараф этилиши, яъни ҳатто хориждаги нуфузли университетларда ҳам масофадан туриб таълим олиш, фанларни мустақил ўрганишни шахсий кун тартиби асосида амалга ошириш имкониятларининг юзага келаётганлиги кабилар билан изоҳланади [2].

Бу мамлакатимизда таълим тизими билан рақамли иқтисодиёт ўртасида интеграция жараёнини жадал амалга ошириш ва тизимни рақамлаштириш учун таълимда мослашувчанлик тизимига ўтиш, талабалар ва ўқитувчилар орасида масофадан туриб таълим бериш тизимини оммалаштириш бевосита масофадан ўқитишнинг асосий элементлари тадрижий такомил билан узвий боғлиқлигини кўрсатади [3]. Барча таълим тизимлари сингари масофавий ўқитиш тизими ҳам ўзининг таркибий мақсади, мазмуни, усуллари, воситалари ва ташкилий шаклларига эга [4]. Манбаларда “масофавий таълим” тушунчасига қуйидагича таърифлар берилганини кўриш мумкин:

– муайян нуқтадан ахборот-коммуникация воситалари (видео, аудио, компьютер, мультимедиа, радио, телевидение ва б.) ёрдамида таълим хизматларини кўрсатиш, таълимий маҳсулотларни тарқатиш ва етказиб беришда анъанавий ҳамда инновацион шакл, метод, воситаларга асосланган ҳолда таълим ресурсларидан фойдаланишга йўналтирилган таълим [5];

– энг яхши анъанавий ва инновацион методлар, ўқитиш воситалари ва формаларини ўз ичига олган сиртки ва кундузги таълим сингари ахборот ва телекоммуникация технологияларига асосланган таълим формаси;

– янги ахборот технологиялари, телекоммуникация технологиялари ва техник воситаларига асосланган таълим тизими бўлиб, таълим олувчига маълум стандартлар ва таълим қонун-қоидалари асосида ўқув шарт-шароитлари ва ўқитувчи билан мулоқотни таъминлаб бериб, ўқувчидан кўпроқ мустақил равишда шуғулланишни талаб қилувчи тизим. Бунда ўқиш жараёни таълим олувчини қайси вақтда ва қайси жойда бўлишига боғлиқ эмас;

– масофадан туриб ўқув ахборотларини алмашувчи воситаларга асосланган, ўқитувчи махсус ахборот муҳит ёрдамида, аҳолининг барча қатламлари ва чет эллик таълим олувчиларга таълим хизматларини кўрсатувчи таълим мажмуи.

Масофавий таълим таълим масканларига қатнаш ҳаражатларини ва вақтни тежайди, бу вақт ичида талабалар бошқа манбалардан кўшимча янги билимларни ўзлаштириш имконига эга бўлидилар ва барча ўқув манбаларидан интернет орқали фойдаланиш ва ҳаммага бир-бири билан ёки ўқитувчи билан мулоқотга кириш учун шарт-шароит яратиб беради.

Масофадан туриб педагог билан қилинган мулоқот одатда педагог ва талабаларнинг ўрталарида содир бўлади, талабалар томонидан бажариб юборилган вазифалар натижалари фақат талабанинг шахсий кабинетига тушади. Айнан шу ҳолат талабалардаги тортинчоқликни ва кўпчилик олдида паст баҳоланиб қолишдан кўрқув ҳиссини енгишга ёдам беради. Бирор бир камчилик ёки педагог томонидан билдирилган фикр ва мулоҳазалардан талабанинг ўзигина хабардор бўлади, у ўзи устида янада кўпроқ ишлаб, камчиликларини йўқотиш учун шарт-шароит яратилади. Масофавий таълимнинг ўзига ҳос тамойиллари ҳам мавжуд бўлиб, ушбу тамойиллар ўз ичига қатор мақсадли вазифаларни ҳам юклайди.

Дарҳақиқат, масофавий таълим тизимининг қулайликлари ва афзалликларини дунё тан олиб турган бугунги вазиятда, ундан унумли фойдалана олиш, унинг барча имкониятларини ўрганиб чиқиш ва амалиётга тадбиқ қилиш бугунги кундаги инновацион педагогларнинг масъулиятли вазифаси ҳисобланади.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, масофавий таълимнинг самарадорлиги ўқув материалларининг тўғри тақдим этилишига ҳам боғлиқ бўлиб, бироқ бугунги кунгача масофавий таълим технологиялари ёрдамида талабаларнинг мустақил ишларини ташкил этишни педагогик-дидактик лойиҳалаш масаласи назарий жиҳатдан ҳам етарлича асосланмаганлиги, хусусан, нофилологик йўналишларда талабаларнинг соҳавий чет тилидан мустақил ишларини масофавий бошқариш, уларни қабул қилиш ва баҳолаш шакллари ишлаб чиқилмагани бугунги куннинг долзарб ва муаммоли масалаларидан биридир.

Талабаларнинг мустақил ишлари ўқув жараёнининг ажралмас қисми бўлиб, талабалар ўқитувчининг бевосита иштирокисиз ёки билвосита бошқарувида индивидуал бажарадиган иши ҳисобланади. Ахборот-коммуникацион технологиялар ва интернетнинг юксак даражада таракқий этиши ўқитувчи ва талабалар учун ўзига ҳос инновацион муҳит яратмоқда, айнан шу глобал

ахборотлашув муҳотида талабалардаги мустақил ўқув-билув фаолиятини назорат қилишга ўтиш ва уларни мустақил изланувчиликка ундаш давр талабига айланиб бормоқда. Таъкидлаш керакки, жаҳоннинг барча мамлакатлари олий таълим муассасаларида талабаларнинг мустақил ишларига алоҳида эътибор қаратилса-да, бироқ мустақил ишларни ташкил этиш шакллари ва самарадорлиги борасидаги муаммолар ҳали ҳам тўлиқ ечимини топган эмас.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ (REFERENCES):

1. Жумаев Н. Рақамли иқтисодиёт нега керак ва у нима беради. // Ж. Рақамли иқтисодиётда замонавий илмий ёндашувлар ва инновациялар. – Т., 2020.–№2. – Б. 76-79.
2. Исломов А.А. Рақамли иқтисодиётда таълим тизимининг ўрни / Ж. Олий таълим:Муаммо ва ечимлари.– Т., 2020.– №1. – Б. 99.
3. Муслимов Н., Усмонбоева М., Сайфуоров Д., Тўраев А. Инновацион таълим технологиялари. Ўқув-методик қўлланма. – Т., 2015.– Б.179.
4. Bayne S., Ross J. The pedagogy of the Massive Open online Course. // J. The Higher education academy.– UK., 2013. – №9. – P. 238
5. Гозман Л.Я., Шестопап Е.Б. Дистанционное обучения на пороге XXI века. / Монография.,– Россия.,1999.